

הלכות מגלה סימן תרצה

פורים ביום ששי יעשו (י) הסעודה בשקטית משום כבוד שבת (מנהגים). ומי שרוצה לעשותה תמיד בשקטית הקשות בידו (ת"ה). יש אומרים שיש לאלל (יא) מאכל ורעונים בפורים, וזכר לרעונים שאכל (יב) דניאל וחקריו בכבל (כל בו). טוב לצסק מעט בתורה קדם שיתחיל הסעודה, וסוף לדבר ליהודים היתה אותה ושמחה, וירושלמי 'אונה' זו תורה (מהרי"ב). ותיב במשנה ושמה קצת בשני ימים, י"ד וט"ו (מנהגים), וכן נהגו. ויש אומרים (יג) דאם הדיק אהד אה תכורו (יד) מכת שמחת פורים (ז) פטור מלשלם (ת"ה סימן ק). וענין בהשן ומשפט בדיני נזיקין: * ג (טו) 'אומר (ס) 'על הנסים' בכרבת המזון, בכרבת הלילה. וזוהי שמה שיש לאלל (יא) ומשקה עד הלילה (טו) 'אומר 'על הנסים' דבכתר תחלת סעודה אזלינן. וירושלמי מי שאומר שאין לאמרו (יז) (ונוהגין בסבא (י) (י) [1] ראשונה): ד * תיב (יח) שתי מנות לאיש (81) שתי מנות (י) (י) [1] פשוט * או של (יט) מיני אכלים, שגאמר 'ומשלוח מנות איש לרעהו', (כ) שתי מנות לאיש

(* סוף סימן ששה) ד שבת כ"ד כ"ב וזאת רוב ששת ח נהגות מימיו שפרק ב מהלכות מנחה בשם הר"מ וארחות חיים בשם הר"ר מקובל ו טור בשם אביו רש סימן תרצד

שערי תשובה

באר היטב

(7) פטור. ואם פתן להדיק תיב. ענין ח"מ ס"ס ש"ע, ועמ"א ס"ק ז: (ה) עה"נ. ואם שכת על הנסים בבה"מ מחזירין אותו ללא סגי דלא אכיל, של"ה, ושל, מ"ט. וכתבו הש"י ומ"א דהנהו דוקא בסעודה הראשונה שאוכל בפורים, דהא עקר השעם דלש חייב סעודה באתו יום דכתבי ימי משתה ושמתה א"כ סעודה ראשונה שאוכל ברכיזם (בו) קים סעודת פורים בזה, ואין לנו לתלות דעין בפה שאנו קורין לסעודה שאחר המנחה סעודת פורים, וא"כ אם כבר אכל סעודה א' ביום שוב אין מחזירין אותו, ע"ש. וא"ז כתב בשם מהר"ל מפראג שפסק דלא כשל"ה ומהרש"ל אלא כשמגיע לתרוממן יאמר הנהמן יעשה לנו נסים, ע"ש. תרפ"ב: (1) ראשונה. ע"ש. קפ"ח ס"י מ"ש.ש. ומ"כ בקרדכי בתוב בקלה: היה אוכל סעודת פורים בע"ש והפלה ויפרס מפה ויקדש ובכרבת המזון יאמר על הנסים, עכ"ל, ובמט"מ ובמנהגים כתבו: הואיל ולא התפלל ערבית, משמע דאם התפלל שוב אינו אומר על הנסים, וכ"כ של"ה ומהר"ל בתשובה סימן נו, לכן נ"ל דיברך בפרשת המזון תחלה ואח"כ יתפלל ערבית להוציא עצמו מפלגתא, וכן שלא יתפטר ולא יברך בה"מ, מ"א: (1) פשוט. מבשל תראוי לאכילה, מהר"ל. וה"ה משקה, של"ה. השולח מנות כמות וכלים בשביל מנות, אם יכול למכרם מיד לקנות לצורך סעודה מהנה, הלכ"ט ח"ב סימן קסג; ומדברך בעל ת"ה סימן קיא משמע קצת דלא יצא, ע"ש. יד.א.ה.ו. ונסתפקי מי ששלח לחבירו בשביל מנות מתנגלת

דלא שמי אלא מנסתא לפסחא ותהנין צדיי כו', משמע דבפורים לא שחה בין ששתיהו היה מדיק לבריתא גופו: [1] ראשונה. עכ"ש. וענין בהר"מ מקובל סימן ו שכתב דגם מהר"ל לא קאמר אלא בשבת אבל בפורים לא הוה קתרי אהדרד מה שאינו אומר עה"נ בפסלה דזה שתיקה היא ואינו סתירה דבדור ופשי צריך לתקור עה"נ בלילה אפלו התפלל וחר סעודה, ע"ש, וענין בא"ר שצדנה קהמ"א וגם הביא מההר"ל שמהר"ן ושאר לומדי התפלה מעריב אחר הסעודה כפזות לילה, וזה דלא כשל"ה, ואם רוצה למצא תקנה שיתפללו בבה"מ ולא יתבשל הממדי נ"ל שילבו בלילה, או סמוך ללילה, ויכרו בהמ"ו ואח"כ ילכו להתפלל ויכלו לאכל ולשתות ולשמוח עוד דהא מצוה בשמחה בשני ימים, וגם כן יחיד שמרתה שישבח להתפלל יעשה כן, ע"ש. ובסדר עמודי שמים להגאון רבינו כתב שאף אם התפלל בתוך הסעודה אומר עה"נ, ותיב וצדנה קצא, ע"ש: [1] פשוט. עכ"ה. וענין באש"ל אברהם ריש סימן תרצד בשלוח מנות ונאנסו כו', ואין לו שכיחות לשם במנות לאכילתם כ"א לכאן, ומ"ש שם דלא כספר גמ"א, ע"ש שבעה"מ

באור הלכה

משנה ברורה

של דברי תורה²¹, ודבריהם²¹, ודבריהם²¹, ודבריהם²¹. הינו (16) קדם חצות היום לכתחלה²². וענין ביד-אפרים מה שכתב בשם מהר"ל²³: (יא) מאכל ורעונים. בלילה (יב) הראשונה: (יב) דניאל ותבריו²⁴. וגם אומר אכלה ורעונים²⁵, בדאמרין פרק קמא דמגלה: "וירושנה לטוב", שהאכילה ורעונים: (יג) דאם הדיק וכו'. ב"ח מסלק בין הדיק גדול לקטן, בין בגוף בין במקומו, דהדיק גדול מקפידין (יג) ואין מנהג לפטור בהדיק גדול:

קלות-ראש, מוטב שלא יתפטר, וכל מעשיו יהיו לשם שמים, עד כאן לשונו: * תיב לשלח לחבירו וכו'. הסי' א"ם הוכיח מן הירושלמי דאם שולח לחבירו²⁷ דבר פחות²⁸ אינו כהיב משלוח מנות, וכן משמע בר"ט ב"א לפי גרסא אחת שם בגמרא. אכן שארי פוסקים לא הזכירו דבר זה, ונכון לנהר בזה להתחלה: * או של מיני אכלים וכו'. בטור-אין מסתפק אם שלח שתי מנות לאיש עני אם יוכל לחשבם למרבי, לקיים שלוח מנות, דגם העני בכלל איש לרעהו²⁹, ולקיים מנות

(יד) מכת שמחת פורים. פרוש, שעשה מכת שמחה²⁶, אכל אם פתן להדיק תיב: ג (טו) 'אומר 'על הנסים' בכרבת המזון²⁷ וכו'. ואם שכת לומר 'על הנסים', (טו) יש אומרים דמחזירין אותו²⁸ (טו) ויש אומרים דאין מחזירין אותו²⁹, (יז) וספק ברכות להקל. ודוקא בסעודה ראשונה שאוכל בו ביום, אבל בסעודה שניה שאוכל אחר המנחה, שקורין סעודת פורים, ויברך אבל סעודה אחת ביום, (יח) שוב אין מחזירין אותו לכלי עצמא, אלא כשמגיע להרמקון יאמר הנהמן הוא יעשה לנו נסים וכו'. בשלח פורים בערב שבת ומשקה סעודתו עד הלילה³⁰, תיב להזכיר של עכשו דהנהו יצאה³¹, ואם-כן איך יאמר 'על הנסים' דהני תרתי דסתרי, וכן דאין הזכרת על הנסים' חמור כל-כך³² לכן יאמר (יט) רק של שבת³³. וכל זה אפלו בשלח התפלל עדין, ובפטרם אם התפלל מקדם, בודאי אינו כדאי להזכיר אחר-כך 'על הנסים' בכרבת המזון, ובדלקמה: (טז) 'אומר 'על הנסים'. יש אומרים דוקא (כ) בשלח התפלל ערבית עדין, אבל משתתפל³⁴ שוב אינו אומר 'על הנסים'³⁵, ויש אומרים דבכל גוני אושר³⁶, ועל-כן מהנהגון (כז) שיברך ברבת המזון קדם שיתפלל, להוציא עצמו מפלגתא. ואם רוצה למצא תקנה שיתפללו קצת מהצבור בבית-ההגנות פדרכו תמיד, (כח) נראה שמשגיג הזמן בלילה יברך בפרשת המזון יאמר 'על הנסים' וילך לבית-ההגנות להתפלל, ואחר-כך יכול לאלל ולשתות ולשמוח עוד, דהא מצוה בשמחה בשני ימים³⁷: (יז) ונוהגין וכו'. והנה אם לא אמרו, והנהגו את לא אמרו, (כג) בודאי אין מחזירין אותו אפלו לדעת המחמירין הנ"ל, דהא אפלו בלכתחלה יש פלגתא אם לאמרו, וכנ"ל: ד (יח) לשלח. בתשובת בני-ציון סימן מד נסתפק אם הביא בעצמו המנות ולא על-ידי שליח אי יוצא, בין דכתבי 'ומשלוח'³⁸ נימא דבעינן דוקא על-ידי שליחות, ענין שם³⁹: (יט) מיני אכלין. ולא בגדים ושאר דברים⁴⁰. (כד) והוא הדין משקה⁴¹ דשפיר דמי, דשתיה בכלל אכילה, (כז) וכן סגי באהד אכל ואהד משקה⁴². ובענין שיהנה מין אכל (כו) המבשל ולא פשוט ח"כ⁴³, דמשלוח מנות הראוי מיד לאכילה משמע⁴⁴. (כח) ויש אומרים, דכיון שהוא שחוט וראוי להתבשל מיד, שרי: (כ) שתי מנות. בענינים הקפידו (כח) לתן לשני עניים, דמצוה לחלק⁴⁵, מה שאין פן בעשירי⁴⁶ דידי כשנותן לאהד:

שער הציצין

(16) סדר עמודי-שמים: (17) מגן-אברהם. עוד כתב בשם כל-בו: יש שאין אוכלין בשר בלילה כדי שלא יטעו שהוא סעודת פורים, וענין כזה תלוי לפי מנהג המקום: (18) הר' ברוך פדענקיל: (17) פוסקים: (18) מהרש"ל ומשה משה ושל"ה ותש"ז: (19) אליה זוטא בשם מהר"ל מפראג, וגם המגן-אברהם מוכר כן מעקר הדין, וענין בלילה ובה שכן מוכח גם בתרומת-השן: (20) מאמר-מדיני ונהר-שלום ותי"א-אדם: (21) ט"ו ויגן אברהם: (22) פן מצד התי"א-אדם, דלא קרמשמע מהמגן-אברהם דיאמר 'על הנסים' גם-כן: (23) ענין מגן-אברהם: (24) שם: (25) שג"ר-תשובה: (26) מגן-אברהם ושל"ה: (27) פוסקים: (28) גמרא: (29) מגן-אברהם בשם מהר"ל: (30) הפר' תנ"ש, וכן משמע קצת מהש"ו בסעיף-קטן ד פמ"ג: (31) מגן-אברהם:

(א) הצבנו העתיף-קטן על מקומו הנכון, כדמוכח במגן-אברהם עתיף-קטן יב.

הַלְבוּת מְגִלָּה סִימָן תְּרַצָּה

ביאורים ומוספים המשך

39) שכתב, שמסתימת הפוסקים משמע שאין להקפיד לתת משלוח מנות דוקא על ידי שליח, ומימ אולי לכתחילה טוב יותר לשלוח את המנות על ידי אחר, והשדי חמד (ח"ה בסופו שו"ת דברי חכמים סי' מד עמ' 348, ח"ט מערכת פורים סי' ו ד"ה ואם) כתב בשם ספר יפה ללב, שמשמעות הכתוב דברי הפוסקים שתהיה מצוה זו על ידי שליח ולא בעצמו.

ובעין זה כתב המקור חיים (סי' תרצד סיג ד"ה משלוח ד"ה נראה ל"י) שמצוה בשלוחו יותר מכו. אכן כתב שם, שאפשר לשלוח גם על ידי קטן ואף על ידי קוף אפילו שהוא אינו בתורת שליחות, וכן דעת החתם סופר (ליקוטי חבר בן חיים ח"א עמ' לו ד"ה שם ד"ה עד העלה, ובחידושי חתם סופר גיטין כב, ב ד"ה והא לאו בני דעה), שכיון שהמצוה היא דוקא על ידי שליח ולא על ידי עצמו, לא צריך בזה דיני שליחות ואפשר לשלוח אף על ידי נכרי ואף על ידי קוף, ובשו"ת מהר"י אסאד (שם) ובשו"ת שלמת חיים (סי' תא) כתבו, שכיון שאין עדיפות לשלוח דוקא על ידי שליח, הוא הדין שאפשר לשלוח על ידי קטן [נראה שו"ת ציץ אליעזר (ח"ט סי' לג אות ד), ושלמי תודה (פורים עמ' רפד)].

וטעם נוסף שעדיף לקיים משלוח מנות על ידי שליח יותר מבעצמו, כתב המקור חיים (שם) שיש בכך יותר פרסום הנס [והוא הדין למתנות לאבינונים]. ובשו"ת שלמת חיים (שם) כתב שיתכן שזה שתיקנו על ידי שליחות הוא כדי שיהא פנוי למצות היום.

ומי ששלח משלוח מנות על ידי שליח, כתב בשו"ת האלף לך שלמה (א"ח סי' שפג) שאם הוא חוזר למשלוחו ואמר לו שעשה שליחותו, הוא נאמן מדין 'עד אחד נאמן באיסוריין'. ומי אפילו אם לא חזר השליח ואמר למשלח שעשה שליחותו, צידד שם שאפשר לסמוך עליו שעשה שליחותו, כיון שאם לא עשה שליחותו זה עשו להתגלות מיד [שהרי דרך העולם שהמקבל מחזיר משלוח מנות לנותן]. ובשו"ת אחיעזר (ח"ג סי' עג אות ד ד"ה ומה) צידד שאם השליח לא חזר ואמר שעשה שליחותו אין לסמוך עליו שעשה שליחותו, כיון שמשלוח מנות היא מצוה מברכה קבלה [שדינם כשל תורה]. אכן, אם השליח עושה שליחותו תמורת שכר ויש לו דין קבלן, הסתפק שם אם זה מועיל, ונשאר בצ"ע [נראה בשו"ע לעיל (סי' תט ס"ח ובמשנ"ב שם)] לענין לשלוח עירוב תחומין על ידי חשש שוטה או קטן או נכרי.

ולענין האם צריך המקבל לידע מי שלח לו את משלוח המנות, כתב בשו"ת כתב סופר (א"ח סי' קמא אות ב) שצריך לידע מי שלח, ואם לאו לא יצא ידי חובתו [נראה שם שתלה זה בשני הטעמים של מצות משלוח מנות], וכן דעת הגרי"ש אלישיב (יבכשו מפיהו פורים פ"א אות כב), וראה עוד ספר שלמי תודה (פורים סי' סז אות ד) האם מקיים מצות משלוח מנות כששם את המשלוח אצל שכנו של המקבל או מחוץ לדלת ביתו.

ואדם שאינו נמצא בביתו בפורים, ושולחים בביתו משלוח מנות עבורו, כתב הערוך השלחן (סי' תרצו ס"ג) שלא יצא ידי חובתו, כיון ששילוח שלא בפניו אינו כלום, וביאר הגר"צ פראנק (מקראי קודש פורים סי' לח) שבאופן זה אין ריבוי אהבה וריעות [נראה עוד בהע' 2 שם, שכמו שהמקבל צריך לדעת מי שלח לו, הוא הדין השולח צריך לדעת למי שלח].

[משנ"ב ס"ק טז]

וְשֹׁאֵרֵי דְבָרִים⁴⁰. והוא הדין מְשֻׁלָּח⁴¹ וכו', וְכֵן סָגֵי בְּתַד אֲבָל וְאֶתְד מְשֻׁלָּח⁴² וכו', וְלֹא בְּשׁוֹר חִי⁴³ וכו', הָרְאִי מִיָּד לְאֶכֶלָּה מְשֻׁמָּע⁴⁴.

המשך בעמוד הבא

ראש חודש או יום טוב, כתב לעיל (סי' קפח ס"ק לג) שיש אומרים שיאמר גם 'רצה' וגם 'יעלה ויבא' ואין לחוש ל'תרת' דסתר, כיון שאמירת 'רצה' היא על תחילת הסעודה בשבת, ואמירת 'יעלה ויבא' היא על סוף הסעודה בראש חודש או יום טוב. ויש אומרים שזה 'תרת' דסתר' ולכן יאמר רק 'יעלה ויבא', כיון שסוף סוף אמירת 'רצה' במוצאי שבת שנייה במחלוקת ראשונים.

33) וכן פורים שחל במוצאי שבת, ונגמרה סעודתו של שבת בלילה [שהוא פורים], כתב לעיל (שם) שיאמר רק 'רצה' ולא 'על הנסים', כיון שאמירת 'על הנסים' בברכת המזון אינה אלא רשות.

[משנ"ב ס"ק טז]

אֲבָל מְשֻׁהֲתַפְּלָל³⁴ שׁוּב אֵינּוּ אֹמֵר 'עַל הַנְּסִים'³⁵, וְיֵשׁ אֹמְרִים דְּבִקְלָ גְּנֵי אֹמְרִים³⁶ וכו', דְּהָא מְצִינָה בְּשִׁמְחָה בְּשִׁנֵי יָמִים³⁷.

34) ואפילו אם התפלל מבעד יום, כתב לעיל (סי' תכד ס"ק ב) לענין הזכרת 'יעלה ויבא' בברכת המזון של ראש חודש, ששוב אינו מזכיר 'יעלה ויבא', כיון שעשאו כיום חול בתפילתו. אבל אם הוא לא התפלל ערבית והציבור התפללו, אינו נמשך אחריהם, ואומר 'יעלה ויבא' בברכת המזון, אלא אם כן התחיל סעודתו לאחר שהתפללו הציבור ערבית, שאז אינו אומר 'יעלה ויבא'. ומי"מ אם הוא לא התפלל עדיין מנחה, כתב שם שצריך להזכיר 'יעלה ויבא' בברכת המזון.

35) אכן, בדיעבד בן עיר שאמר 'על הנסים' בט"ו, כתב לעיל (סי' תרצג ס"ק ו) שאין מחזירים אותו, כיון שיש לזה קצת שייכות בימים אלו.

36) אכן, לעיל (סי' קפח ס"ק לב ו-לד) לענין סעודה שלישית שנמשכה במוצאי שבת, כתב בפשיטות שאם התפלל ערבית, שוב אינו אומר 'רצה' בברכת המזון, כיון שזה נראה כ'תרת' דסתר.

37) וראה בשע"צ לעיל (ס"ק ד) ובמה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק יח]

כִּינּוּן דְּתַיִב 'וּמְשֻׁלָּח'³⁸ יִמָּא דְּבְעֵינָן דְּקָא עַל-יְדֵי שְׁלִיחוֹת, עֵינָן שְׁמ³⁹.

38) ולפי הצד שאין צריך שליח, כתב הא"א (בוטשאטש, סיג ד"ה כמדומה) שמה שכתוב 'ומשלוח' הוא לומר שבמצוה זו אין 'מצוה בו יותר מבשלוחו', וכן כתב בשו"ת מהר"י אסאד (ח"א תשובה רו ד"ה וזה ימים), והוסיף, שיתכן שמה שכתוב 'ומשלוח' בא ללמד שעדיף בשלוחו מאשר בו משום שתכלית המצוה היא לקרב הלבבות, ויותר דרך כבוד לשלוח על ידי אחר. והקפ החיים (ס"ק מא) כתב, שאין להוכיח ממה שכתוב 'ומשלוח' שצריך שליח, על שהרי מצוינו בכמה מקומות בתורה לשון משלוח שלא על ידי שליח, וסיים שם, שאם אפשר יש לקיים משלוח מנות על ידי שליח מפני הכבוד, אבל פשוט שאם אי אפשר על ידי שליח, יש לקיים את המצוה בעצמו, וכן דעת החזו"א (דינים והנהגות פכ"א אות ח, ארחות רבנו ח"ג עמ' נג) שאין צריך שליח במשלוח מנות, וכן דעת הגרי"י סולאויצ'יק (עבודות והנהגות ח"ב עמ' קב) שאין לחוש לתת משלוח מנות על ידי שליח, וכן דעת הגרש"ז איערבך (הליכות שלמה פורים פ"ט ארחות הלכה הע' 44) והגר"ש אלישיב (הליכות והנהגות פורים) שאין צריך שליח, ובפרט אם הטעם של מצות משלוח מנות הוא כדי להרבות אהבה וריעות, שאז עדיף לקיימה בעצמו. ומי"מ היה הגרש"ז איערבך מהדר לקיים משלוח מנות על ידי שליח לכל הפחות פעם אחת [נראה עוד בהערה הבאה].

הִלְכוֹת מְגִלָּה סִימָן תְּרֵצָה

ביאורים ומוספים המשך

43) והשולח מאכל שלצורך הכנתו אין צריך לבשלו על גבי האש, אלא די לשפוך עליו מים חמים כגון אבקת תפוחי אדמה וכדו', דעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיהו שם אות ט) שהריהו נחשב כדבר מבושל [לא לענין בישול בשבת], כיון שהכנתו קלה.

השולח אבקת קפה או קצא וכדו', דעת הגרי"ש אלישיב (שם עמ' לה) שאין יוצאים בזה ידי חובת 'משלוח מנות', וכן דעת הגרי"נ קרליץ (שלמי תודה פורים סי' כט אות ה עמ' שב) שאינם נחשבים למנה, ואין יוצאים בזה ידי חובת 'משלוח מנות'.

וכן השולח תבלינים או תה שאינם נאכלים בפני עצמם, דעת הגרי"ש אלישיב (שם) שאין יוצאים בהם ידי חובת משלוח מנות [חפץ מסוכר שראוי למוצאן]. ומה ששמע בגמ' (מגילה ז, ב) ששלחו זנגביל ופלפלים, ביאר הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים סי' יא אות א) שיתכן שמדובר בתבלינים רטובים הראויים לאכילה בפני עצמם, כמבואר בגמרא (ברכות לו, ב, ראה תוס' שם ד"ה ברטיבתא, ושוע' סי' רב סט"ז ו-יח). אכן, הא"א (בוטשאטש) כתב שיוצאים ידי חובת משלוח מנות בנתינת חומץ הבא ללפת את המאכל [ראה בשו"ע סי' רד ס"ב] ובמשנ"ב שם (סי' כד) ובשעה"צ (סי' יח).

44) והשולח מאכלים שאין המקבל יכול לאוכלם מחמת מחלה או דיאטה וכדו', והוא הדין אם אינו סומך על כשרותם, וכן לשלוח מאכל חלבי למי שבשרי עד מוצאי פורים [וכן להיפך]. דעת הגרי"ש אלישיב (הליכות הנהגות פורים, יבקשו מפיהו שם עמ' לו-מא) שלכתחילה אין ראוי לשולחם. דעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים שם אות ג-ד) שהשולח דבר שאסור למקבל לאוכלו מחמת בריאותו, או שאינו סומך על כשרותו, לא יצא ידי חובתו. אכן, דעת הגר"ש איערבך (הליכות שלמה פורים סי' דבר הלכה אות יא) שיוצאים ידי חובת משלוח מנות אף במנות שאין המקבל רשאי לאוכלן מטעמי בריאות [וראה בספר מקראי קודש (פורים סי' לו הע' 3)].

השולח דבר איסור כגון סתם יינם, שלמשל אסור לאוכלו, ולמקבל מותר לאוכלו כגון שהוא חולה שאין בו סכנה, כתב החכמת שלמה (בגליון השו"ע) שלא יצא ידי חובתו [וראה שם מה שהאריך בזה].

ולשלוח דברי מתיקה, כתב הא"א (בוטשאטש, סי' ד) שיוצאים בהם ידי חובת 'משלוח מנות', וכן כתב הכף החיים (סי' מח) שמנהג העולם לשלוח דברי מתיקה, וכן מבואר בחיי אדם (כלל קנה סל"א, וראה במקור חיים שמצוה מן המובהר לשלוח בשר ודגים מבושלים).

ולענין משלוח מנות בפירות שביעית, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' קפג) שכיון שיש חיוב ותקנת חז"ל לשלוח מנות, אם כן אסור לשלוח פירות שביעית כמשלוח המנות הראשון שהוא שולח, שהיהו פורע חובו בהם, וכמבואר ברמב"ם (פי' מהל' שמיטה יובל ה"ג), אבל את שאר משלוחי המנות שמוסיפים, מותר, וכן כתב הגר"ח קניבסקי (דרך אמונה שם ציון ההלכה סי' קכא) שצ"ע אם מותר לשלוח את משלוח המנות הראשון בפירות שביעית, וכן דעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיהו פורים פ"א אות לד), אכן אם במשלוח המנות הראשון שולח גם שתי מנות מלבד פירות שביעית, דעתו שם, שמוותר.

ולהחזיר משלוח מנות בפירות שביעית למי ששלח לו משלוח מנות קודם לכן, כתב הבן איש חי (תורה לשמה סי' קצג) שכיון שדרך העולם שמי ששולחים לו משלוח מנות הריהו מחזיר לחבירו, אם כן זה נחשב כתשלום חובו בפירות שביעית, שאסור

40) ובטעם הדבר כתב התרומת הדשן (ח"א סי' קיא), כיון שטעם מצות 'משלוח מנות' הוא כדי שיהיה לכל אחד כדי סיפוקו לקיום סעודת פורים [וראה בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' קצו) שלא חילקו בין עשיר לעני כפי שלא לבייש את מי שאין לו], ועוד, שלשון 'מנות' בכל מקום הוא מיני מאכל או משתה [והוא הדין שאין יוצאים במעות], ובביאור הגרי"א (סי' יד) ציין לדברי רש"י בביצה (יד, ב ד"ה אלא מנות). אכן, המשנ"ב לקמן (סי' תרצו סי' יח) כתב בשם הספר חסידים, שאבל ישלח מעות או בשר לעניים, רק לא תפנוקים העשויים לשמחה. והמקור חיים שם (סי' נ) נשאר בצ"ע איך יוצאים ידי חובת 'משלוח מנות' במעות [וראה במשנ"ב שם (סי' ט) ובבאר היטב כאן (סי' ז)].

41) ומשקה קל עם טעם, דעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיהו פורים עמ' לג-לד) שדינו כמשקה ויוצאים בו ידי חובת 'משלוח מנות', אבל מי סודה אין דינם כמשקה.

42) אבל לשלוח שתי חתיכות אוכל ממין אחד, כתב הערוך השלחן (סי'ד) שפשוט שאין זה נחשב לשתי מנות, ולא יצא ידי חובתו, וכן צידד הא"א (בוטשאטש, סי' ג ד"ה צריך), וכן דעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים סי' ט אות א, וראה ראש יוסף מגילה ז, ב ד"ה תנ"י).

אכן, השולח שני חלקי עוף וכדו' החלוקים בטעמים, כגון החלק העליון וחלק התחתון של בשר העוף, כתב הגר"ש איערבך (הליכות שלמה פורים סי' י"ב דבר הלכה אות יב) שנחשבים כשתי מנות, והגר"צ פראנק (מקראי קודש פורים סי' לו) כתב, שמדברי רבינו חננאל (מגילה ז, א) משמע שיוצאים ידי חובה בשתי חתיכות בשר ממין אחד, על כל פנים אם הם משני אברים שחלוקים קצת בטעמם. וכן דעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיהו פורים עמ' לא-לב) שאפשר לתת שתי חתיכות בשר שיש להן טעמים שונים כגון שאחת מבושלת ואחת צלוייה, או שמתובלות בתבלינים שונים, הוא הדין שני מיני משקים.

השולח שתי מנות לשני בני אדם בשותפות, הסתפק הפסקי תשובה (סי' קמד) האם יצא ידי חובה אפילו אם אין בו אלא שיעור משלוח מנות לאדם אחד, כיון שלכל אחד יש זכות בכל משלוח המנות, ואם כן נמצא ששלח שתי מנות לאדם אחד, או שלא יצא ידי חובה אפילו אם יש משלוח מנות כשיעור לכל אחד ואחד, כיון שאינו מיוחד לכל אחד מהם, ונשאר בצ"ע. וכמה אנשים השולחים משלוח מנות בשותפות, דעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיהו פורים פ"א אות כה) שיעצו ידי חובה, אפילו אם שלחו חתיכה אחת גדולה שיש בה לכל אחד שיעור של מנה.

ובאופן קיום המצוה, כתב הכף החיים (סי' ק) שיש לשלוח את שתי המנות בבת אחת ולא בזו אחר זו, וכן דעת הגרי"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פמ"ז אות ד, ובספר יבקשו מפיהו פורים פ"א אות לב כתב בשמו, שאפשר ליתנו זו אחר זו). אכן, הגר"צ פראנק (מקראי קודש שם) כתב שמדברי הרבינו חננאל (מגילה ז, א) משמע שאין צריך לשלוח אותן ביחד, אלא אפשר לשולחן זו אחר זו [וראה שם בהע' 2א מה הדין אם נאכלה הראשונה קודם ששלח את השניה].

ולשלוח שתי מנות בכלי אחד, כתב הכף החיים (סי' מח) בשם הבן איש חי (שנה א פ' תצה אות טז) שהכלי מצרפן למנה אחת ואין כאן משלוח 'מנות'. מאידך, בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' צו אות ד) כתב שפשוט שלדינא אין הכלי מחשיבן למנה אחת, ויוצאים בזה ידי חובת 'משלוח מנות', ושכן נוהגים, וכן דעת הגרי"מ פיינשטיין (מועדי ישרון עמ' 58), וכן דעת הגרי"ש אלישיב (שם פורים פ"א אות לו).

מילואים הלכות מגלה סימן תרצה המשך מעמוד קודם

[משנ"ב ס"ק ח]

וְאֶסְרִין לְהִתְחִיל בְּסֻעָה קֶדֶם מְנַחֵה¹².

12) וכן חצי שעה קודם זמן מנחה גדולה, מבואר בשו"ע לעיל (סי רלב ס"ב) שאסור להתחיל בסעודה. וכתב במשנ"ב שם (ס"ק ז) שזמן זה הוא לעולם בחצות היום [וראה שם בכל הסימן פרטי דינים באיסור אכילת סעודה קודם מנחה].

[משנ"ב ס"ק ט]

הַמְשַׁבֵּחַ, מִי שֶׁעוֹשֶׂה סְעוּדָה בְּשִׁרְיָתוֹ¹³.

13) כוונתו, שעיקר הסעודה תהיה בשחרית. וביאר השל"ה (מס' מגילה נר מצוה אות ט) שכיון שסעודת פורים היא כנגד סעודת אסתר שעשתה עם המלך, בודאי היתה הסעודה בעת שדרכן של המלכים לאכול, דהיינו בשחרית [ובסעודה זו נתלה המן].

[ביה"ל ד"ה חיב"ב]

עַד קֵדִי שִׁיחָה נֶפֶר הַנֶּס הַגְּדוֹל¹⁵ בְּשִׁתֵּית הַיַּיִן¹⁶. וּמִכָּל מִקּוֹם כֶּל זֶה לְמַצְנֵה וְלֹא לְעֵבֶב¹⁷.

14) ומי ששתיית יין מוזיקה לו, כתב הכף החיים (ס"ק טז) בשם השערי תשובה (ס"ק ב) שאינו חייב להשתכר. ומימי ישתה מעט יין בתוך הסעודה, כדי לקיים "ימי משתה ושמחה".

ולגבי נשים, כתב בשורת שבט הלוי (ח"י סי' יח ס"ק ב) שפשוט שהן אינן שייכות כלל לחיוב של שכרות בפורים, משום שמצינו שחז"ל הקפידו (כתובות טו, א) שלא לתת ריבי יין לאשה [וראה בשע"צ לעיל (סי' כ) קצט ס"ק ו]. וכן דעת הגר"ש אלישיב (תורת המועדים ס"ק כו) שאין לנשים להשתכר בפורים. ודעת הגר"ח שיינברג (בלילה ההוא עמ' 21), שאין לאשה לשותת אפילו כשיעור רביעיית [וראה בארחות רבנו (ח"ג עמ' נז) שמנהג הגר"י קניבסקי שהנשים ישותו קצת יין לכבוד פורים].

ולגבי קטנים, דעת הגר"י קרליץ (יד בפורים פ"ה אות ז) שאין צריך לחנכם במצוה זו [וראה במועדים וזמנים ח"ב סי' קצ' הע' 1 בטעם הדבר, ושכן משמע בביאור הגרי"א למגילת אסתר ט כח].

15) וטעם נוסף מדוע צריך לשותת בפורים 'עד דלא ידע' מה שאין כן בכל המועדות, ביאר הגר"י סולאצ'יצקי (עמק ברכה ענני סעודת פורים) שבכל המועדות עיקר מצות שמחה אינו אלא לשמוח בה', ובשר ויין אינם אלא סיבה לעורר את השמחה, אבל בפורים כיון שכתוב "משתה ושמחה", נמצא שהמשתה עצמו הוא גוף המצוה גם בלי שום תכלית של שמחה, ועל יסוד זה של מצות משתה תיקנו דין זה שחייבים להשתכר 'עד דלא ידע'.

16) ולענין האם צריך לשותת דוקא יין או שאפשר לשותת אף שאר משקים המשכרים כ"י"ש וכדו', כתב בספר מקראי קודש (פורים סי' מד) שמדברי רש"י (מגילה ז, ב ד"ה לאבסומי) הרמב"ם (פ"ב מהל' מגילה ה"ט, ראה מהדורת שבתי פרנקל שיש גירסאות בלא יין) משמע שצריך לשותת דוקא יין [ובספר מקראי קודש שם הע' 2 כתב שכן משמע ברוקח סי' ר"ל], וביאר שם שהוא משום שהנס נעשה על ידי יין, כמבואר בביה"ל. וסיים שם, שהעולם לא נזהרים בזה ומשתכרים ב"י"ש

ובירה וכדו'. וכן דעת הגר"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"ג עמ' נו) שאפשר להשתכר גם ב"י"ש וכדו' [וכן משמע בערוך השלחן ס"ד], אלא שצריך לשותת קצת יין משום קיום מצות משתה שהוא בין, ודעת הגר"י קרליץ (שלמי תודה פורים סי' לא עמ' שכז) שודאי מצוה מן המובחר להשתכר מ"יין כיון שבו נעשה הנס, אלא שיוצאים ידי חובה גם כשמשתכרים בשאר משקים המשכרים [כעין שמצינו בנרות חנוכה שמצוה מן המובחר בשמן זית שבו נעשה הנס, אבל המצוה מתקיימת גם בשאר שמנים או נרות], וכן דעת הגר"ש אלישיב (הליכות והנהגות פורים) שאף שהמנהג הוא להשתכר בין, מ"מ מי שקשה לו לשותת יין יכול לקיים את הדין של 'חייב אינוש' וכדו', על ידי שתיית שאר משקים המשכרים.

ולגבי שתיית מיץ ענבים, כתב בשורת שבט הלוי (ח"י סי' ק אות ב) שלא מקיימים בזה את המצוה, כיון שאינו משמח כיון שכתוב בו 'יין ישמח לבב אנוש'.

17) כוונתו, שאין השכרות מעכבת במצות פורים, כמבואר בדרכי משה (אות א). ובטעם הדבר כתב בשורת מהר"ל (סי' נו), שהחיוב של 'ימי משתה' מתקיים בשתיית יין גם בלא שכרות. והערוך השלחן (ס"ד) ביאר, שהדין להשתכר הוא לא רק מצוה אלא הוא חיוב וכמו שאמרו 'חייב אדם' וכדו', אלא שהגדר הוא שבשיעור השכרות לא כל בני האדם שרים, ויש רשות לאדם להשתכר עד דלא ידע, ואין גוערים בו.

[ביה"ל ד"ה עד דלא ידע¹⁸]

וּבְאִכְלֵהּ וּבְשִׁתְּהָ עַד שֶׁלֹּא יִחְסַר שׁוֹם דְּבָרָה¹⁹ וכדו', עַל שְׂמֵחָה שֶׁל הוֹלְלוֹת וְשֶׁל שְׂמֵחָה²⁰.

18) בביאור חיוב השכרות 'עד דלא ידע', משמע ב"י ובב"ח שהוא בפשוטו, וכדי אפרים על ה"ט"ז (ס"ק א, הובא בשע"צ ס"ק ד) כתב שהוא 'עד ולא עד בכלל' [ולגבי איש שמטבעו הוא אלים ומצוי שיויק בשכרותו, ראה מה שכתבנו במשנ"ב (ס"ק יד)]. אכן השפת אמת (מגילה ז, ב ד"ה מחי"ב) כתב, שאין הכוונה שחייב אדם להשתכר עד כדי כך שלא ידע בין ארוך המן לברוך מרדכי, אלא שחייב לעסוק כל היום במשתה, וכשיגיע לשיעור 'עד דלא ידע' פטור מלשותת, וכן כתב העמק ברכה (עניני סעודת פורים) בשם הגר"י סאלנטר [וראה בספר החפץ חיים ופועלו ח"ג עמ' תתקכח]. ומובא בשם הגר"ש סלנט (קונטרס חנוכה ומגילה סי' כה אות כח בהגה"ה) שלפי זה מי שפג יינו, חייב לחזור ולשותת 'עד דלא ידע' [וראה בשע"צ (ס"ק ד)].

19) ואף שעל ידי ריבוי הסעודה הוא מבטל מלימודו, כתב הכף החיים (ס"ק ב) בשם הב"ח שכיון שהוא טרוד במצות פורים הריהו פטור מתלמוד תורה, כמבואר בגמ' (מגילה ז, ב).

20) ובמשנ"ב לעיל (סי' שז ס"ק ג) כתב, שגם בפורים אין מותר אלא השחוק שעושים זכר לאחשוורוש, אבל שאר מיני שחוק כגון קרקסים וכדו' מלבד האיסור 'מושב לצים', יש בהם עוד כמה איסורים ומכשלות.

ולגבי הקריאה במסכת שיכורים [שהוא כעין משנה וגמרא וכן יוצרות דרך היתול], ראה בבאר היטב (סי' תרצו ס"ק יג).

הלכות מגלה סימן תרצה המשך מעמוד 322

שהוא לא חייב לשלם עליו, אלא שצריך להודיעו שהוא של שביעית. מאידך, דעת הגר"ש איערברך (הליכות שלמה פורים פ"ט דבר הלכה אות י) שמותר לתת משלוח מנות בפירות שביעית, ואין בזה משום פריעת חוב, כיון שאינו חוב של ממון אלא חוב של מצוה. והוא הדין שמותר להחזיר משלוח מנות בפירות שביעית למי ששלח לו, וכן דעת

כמבואר ברמב"ם (שם). וכן כתב הגר"ח קניבסקי (דרך אמונה שם) שלכאורה אסור אף אם כבר יצא ידי חובה, שהריהו כמשלם חובו בפירות שביעית. ובשורת שבט הלוי (שם) כתב שיש מקום להחמיר בזה, אבל המיקל אין מונחים אותו [ראה בפאת השולחן (סי' ז ס"ק י) שיש אומרים שמותר לשלם מפירות שביעית דבר של גמ"ח דהיינו דבר

מילואים הלכות מגלה סימן תרצה המשך מעמוד קודם

חובת 'משלוח מנות' וראיה באר היטב ס"ק ז].

[ביה"ל ד"ה א]

דגם הקני בקלל 'איש לרעהו'⁴⁹.

49) השולח לקטן, כתב הערוך השלחן (סי"ח) שנראה שיצא ידי חובתו, כי גם קטן הוא בכלל 'רעהו', וכן דעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים ס"ק ה). מאידך, הכף החיים (סי' תרצד ס"ק יב) כתב שקטן אינו בכלל 'רעהו', ואין יוצאים ידי חובה במשלוח מנות לקטן, והא"א (בוטשאטש) הסתפק בזה.

אכן, קטן השולח לחבירו קטן, וכן נער שנעשה בר מצוה השולח לחבירו קטן, דעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיהו פורים עמ' נא) שיצא ידי חובתו.

השולח לרבו, כתב בשו"ת מהר"י אסאד (ח"א סי' רד) שאף רבו נקרא 'רעהו' ויצא ידי חובתו, וכן אב השולח לבנו, כתב השפת אמת (מגילה ז, ב ד"ה רבה) שמוכח בגמרא שם שהוא בכלל 'רעהו', אלא שראוי שתחילה ישלח האב לבן ויחשיבנו על ידי זה ל'רעהו', ולאחר מכן ישלח הבן לאב. אכן, כתב הא"א (בוטשאטש), שאב השולח מנות לבנו גדול הסמוך על שולחנו מחמת תנאי חתנות, צריך לשלוח לו דברי מותרות שאינם בכלל חיוב המזונות המוטל עליו מכח תנאי החתנות כנהוג.

השולח מנות למי שהוא שונא, דעת הגרי"ש אלישיב (הליכות הנהגות פורים) שאף שיש שפקקו אם אפשר לצאת ידי חובת 'משלוח מנות' לשונאו שהרי אינו 'רעהו' (ראה בארחות חיים (ספינקא) כאן בשם שו"ת מור ואהלות שלא יצא ידי חובה), מימ למעשה יצא ידי חובה, וכן דעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים ס"ק ד אות ב) [וראה שלמי תורה (פורים סי' טז) שתלה זאת בשני הטעמים של 'משלוח מנות'].

ולענין האם אדם רשע הוא בכלל 'רעהו', כתב בשו"ת מהר"י אסאד (שם) שרשע אינו בכלל 'רעהו', ומה שכתב הפמ"ג (א"א ס"ק יא) שעבד כנעני הוא בכלל 'רעהו', מדובר שהוא מוחזק בכשרות, אבל סתם עבדים הם פחזים וריקים ועוד יותר גרועים מהם, ואינם בכלל 'רעהו' [וראה במנחת חינוך (מצוה רמג אות א)]. דעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיהו פורים פ"א אות לה) שמומר לתיאבון היהו בכלל 'רעהו' [וצריך לזהרו שלא להכשילו לאכול בלא ברכות]. אבל מומר להכעיס אינו בכלל 'רעהו' [וראה במשניב לעיל (סי' לו ס"ק ז)].

הגר"י קרליץ (חוט שני שביעית עמ' רחצ). אכן, אם הוא מרגיש שחובה עליו להחזיר, וכן נתינת משלוח מנות למלמד של ילדו, צ"ע אם מותר בפירות שביעית [וראה שו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' נו)].

[משנ"ב ס"ק כ]

דמצינה לחלק⁴⁵, מה שאין כן בקעשיר⁴⁶.

45) ובטעם הדבר כתב הבי"ח (ד"ה צריך), כי מי שיש לו מאה זהובים ליתן לעניים, שכרו גדול יותר כשמחלקם למאה עניים משיחלקם לעני אחד או עניים, שכשמחלקם למאה עניים החיה מאה נפשות [וראה בפירושו המשניות לרמב"ם (אבות פ"ג מטי"ו)].

46) ובטעם הדבר שתיקנו לשלוח גם לעשיר, כתב הכף החיים (ס"ק לח) שהוא כדי להרבות אהבה בישראל, שעל ידי ששולחים זה לזה תהיה אהבה בניהם [וראה בשו"ת חתם סופר (אר"ח סי' קצו) שהביא שני טעמים למצות משלוח מנות].

[ביה"ל ד"ה חוב]

דאם שולח לעשיר⁴⁷ דקר פחות⁴⁸.

47) אכן, השו"ת חמד (ח"ט מערכת פורים סי' ח) הקשה שמדברי הירושלמי (מגילה פ"א הל"ד) ומדברי הירטב"א (מגילה ז, ב) אין להוכיח אלא שעשיר ששלח לעני דבר שאינו חשוב לפי ערכו של העשיר הנותן לא יצא ידי חובתו, אף אם זה חשוב לפי ערכו של העני המקבל, אבל לא להיפך, שאם הנותן שולח לפי השגת ידו, יתכן שיוצא ידי חובה אף על פי שאינו נחשב לפי מעלת המקבל. וסיים השו"ת חמד שם, שיתכן שהחיי אדם למד כן מסברא שיש לשלוח מנה החשובה גם לפי ערכו של המקבל, כדי שיהנה מזה [וראה שם שנוחק בדברי החיי אדם].

48) ושיעור המנה בתום אדם, כתב הערוך השלחן (סטי"ו) שאין די בכזית מאכל או רביעית משקה, אלא צריך מנה יפה שראוי להתכבד בה, ומי ששלח חתיכות קטנות לא יצא ידי חובתו, וכן כתב הא"א (בוטשאטש, סי' ד"ה שתי מנות וראה שם ד"ה בהשועור). ודעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיהו פורים עמ' כד-כח) שצריך על כל פנים לתת מנה שמקובלת אצל בני אדם כחשובה. ומבואר בפמ"ג (משב"ז ס"ק ד) שהחשיבות תלדה לפי המקום הזמין.

ולפי זה, השולח דג או פת שטחו אותם בביצה, כתב הערוך השלחן (ס"ו) שאין זה נחשב לשתי מנות, כיון שהביצה אינה דבר חשוב, מאידך, הכף החיים (ס"ק מד) כתב שפשוט שבאופן הנ"ל יוצא ידי

הלכות מגלה סימן תרצה תרצו המשך מעמוד קסב

צריך להיות של הנותן, ודי בכך שיש לה רשות לקחת קצת מהבית [והוא הדין בניס הסמוכים על שולחן אביהם, די ברשות שנותן להם אביהם, וראה בשפת אמת מגילה ז, ב ד"ה אביין].

ואדם שרצה לשלוח מנות בשביל אדם אחר, דעת הגר"מ פיינשטיין (מועדי ישרון ח"ב הע' 226) שאינו צריך להקנות לו את המנות, אבל צריך להודיעו ששולח בשבילו. ואם לא הודיעו, דעת הגר"ש אויערבך (פסקי שמעונו פורים עמ' קסד) שאף אם הודיע השולח למקבל שפלוני שלח בשבילו, אינו יוצא ידי חובתו בכך.

[משנ"ב ס"ק ט]

ותישיןן שְׁמָא קְדִישָׁה כְּכֹר בְּפָנֵי יְעִידִים לְפָנֵינוּ⁶⁹.

59) וטעם נוסף כתב הערוך השלחן (סי"ח), שאין זה נאה שיהיה קירוב

צריכה לבקש מבעלה שימחול לה על המנות כדי שהן יהיו שלה, ולאחר מכן תשלח.

מאידך, דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה פורים פי"ט דבר הלכה אות כו, הליכות ביתה סי' כד הע' נה) שאין כוונת המשניב במה שכתב 'יש להחמיר' שהבעל צריך להקנות את המאכלים לאשה והיא צריכה לשלוחם בעצמה, שהרי לא צריך במשלוח מנות שהמנות יהיו שייכות למשלח, שהרי לא כתוב 'לכס', אלא כוונתו שהבעל צריך לשלוח בשבילה ולהודיע לה שהוא שולח בשבילה, וכן להודיע למקבלי המנות שזו ממנה. ודעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיהו פורים פ"א אות כ ו-כח) שאם בעלה משלח בשבילה, צריכה האשה לעשות בה קנין ולזכות בהן, אבל אם האשה שולחת בעצמה, אין האשה צריכה לקנות את משלוח המנות, כיון שמשלוח המנות לא

הלכות מגלה סימן תרצה תרצו

קסב

באר הגולה

אחד. ה"קל המרפה לשלח לרעים משבח. ט"אם אין לו, מחליף עם חברו, (כא) זה שולח לזה סעודתו וזה שולח לזה סעודתו, פ"ד לקדם 'ומשלוח מנות איש לרעהו': הגה ר"ש (כב) לשלח מנות (ד) ביום ולא בלילה (מדבר הרא"ש פ"ק דמילה). ואם שולח מנות לרעהו והוא אינו רוצה לקבלם (כג) או מוחל לו, (כד) יצא. (ט) [ט] (כה) ואשה חכמת במתנות לאביונים ומשלוח מנות כאיש, ואשה תשלח לאשה ואיש לאיש, אבל לא בהפך, שלא יבוא איש לשלח לאלמנה ויבואו לדי (כו) ספק קדושים, אבל במתנות לאביונים (כז) אין לחש:

תרצו דיני הסיד ותענית ועשיית מלאכה בפורים, ובו ח' סעיפים:

א *פורים (א) מתר בעשיית מלאכה, הובמקום שנהגו שלא לעשות (ב) [ח] (ב) *אין עושין (הקאינא נהגו (ג) בכל מקום שלא לעשות) (כל בו). ינהעושה אינו רואה (ד) סימן ברכה מאותה:

באר היטב

טרפה והוא לא ידע ואכל ואח"כ ביום פורים עצמו נודע לו שהיה טרפה אם יצא ידי חובת מנות או לא, עין בספר מצל מאש סימן סא. עוד נספיקמי מי ששלח לחברו שבמדינת הים שני מנות או שני מתנות לשני אביונים קדם פורים ובפורים עצמו בנדאי מביעים ל"דו אי יוצא י"ח או לא, מי נימא בין דבשעה ששלח לא היה חוב בהם לא נפיק או דלקא בין דבפורים עצמו שהוא שעת החיוב הגיעו ל"דו נפיק, עין יד"אהרן שדעתו נוטה ויוצא י"ח שפיר בזה, ע"ש. מי ששלח לחברו דג וביצה שעליו או פת ופניו טוחות כביצה יש להסתפק אי יוצא י"ח של משלוח מנות, עדות בקיעקב סימן צב, ע"ש. ועין כנה"ג: (ד) ביום. וה"ה מתנות לאביונים: (ט) ואשה. לא נאיתי נזהרין בזה, ואפשר דוקא באלמנה, אבל אשה שיש לה בעל בעלה משלח בשבילה לכמה בניאדם, ומ"מ יש להחמיר, מ"א. ג"ל דמי שאוכל על שלתן חברו ולא הכין לו פטור משלוח מנות, וכ"מ קצת ברש"י פ"י מחלפי סעודתיהו להודי, ועין ט"ז ס"ק ה. ומ"מ צ"ע, וטוב להחמיר, מ"א. וכתב בסה"י: לקבץ כל אנשי ביתו וחבריו, דאם אדם יושב בקה"א לא למחם כראוי, וכ"כ נשי" נ"ח מספק ומשפחה: (ח) אין עושין. ועי' א"י שרי, ע"י רמ"א וס"ט, מ"א. וכתב הט"ז: נראה

שערי תשובה

בניחא גופה משמע דעתו שלא יצא, שכתב מנגובו או בנותן מקנה ע"מ להתחייב אינו שולח מנהי יש לחלק, והוא עקר הפקדה משום שמחה וכוון שנגובו או חוזר ונוטלו לבא שמחה, ע"ש: [ט] ואשה. עבה"ט. ועין בפרי"ח שכתב דאיש כתיב ולא אשה, ובשכ"ו י"א סימן מא פתב שהטעם פרוי בין שנים הם היו באותו הגס, וגם כתיב קבלו הנהדרים והנשים בכלל: ומ"ש איש, עין בקדושים דאיש ספק כבוד לעשות, וכת"ק דף כט מבניא לה בגול זירת אע"ג דכתוב איש דלקא ארתי דקרא הוא כו', ולכן י"ל דבמתנות לאביונים לא כתיב איש משום דמקבלין דקנה מן הזשים. וע"ש, מ"ש נרמ"א במתנות לאביונים אין לחש, מלכ"ר מ"ש ב"ד"מ בשם מהר"י ברי"ן י"ל כפשוטו דמשלוח מנות אשה לאיש או איש לאשה מראה הרגל דבר וחסה משא"כ במתנות לאביונים שהוא דרך דקנה כו' וע"ש. בשאלת"עב"ח י"א סימן קח השיג ג"כ על הפרי"ח מהני טעמי השכ"ו וכתב ג"כ כמו דחכמים במקרא מגלה אחיש עשה לזכרה ג"כ, וגם שפעם שאף הם היו פגש שקל לכל מנות הנהגים בפורים, ומ"מ אי מ"ע לרעים לחוד דאשה נמי נדע מקור הנה מקום לומר דפטורי כמו מקנה דאורייתא שה"ג כו', ועין לעיל סימן תרפ"ו ס"ק ה בשם שאלת"עב"ח י"ב. ועין ברי"ן כאן בשם מהר"י מולכו שפסקא בא שאמר קה"א הן הפוסק לעשות פורים והתקשרי לי בו כו', ע"ש, ולענין פטור להתחייב בזה עכ"פ ספק קדושים, ומ"ש נרמ"א אבל במתנות לאביונים אין לחש הנה בסתמא שירוק ששלח לה בחנות דקנה ואין לחש שיבוא לדין ספק קדושים כמו דחשינו במנות. ועמש"ל בשם השכ"ו פנה: [ח] אין עושין. עבה"ט. ועין ברי"ן בשם בית דוד, מי שנהג בונה ביתו פורים ע"י

באר היטב

לאביונים, ואם נתן עוד מקנה אחת לפני אחד, יצא או לא, והביאו הגאון רבי עקיבא איגר בחדושי. פתב הפרי חדש: עיר ספק מקף ישלח המנות ב"ד, שהוא לרב העולם. ועין בפרימגדים שפסקא בנה"א: * אין עושין. עין בפרימגדים דדוקא ביום, אבל בלילה עד הגז שרי לעשות¹⁰ אף במקום שנהגו שלא לעשות. ובתשובת חתם סופר סימן קצא מחמיר בזה¹¹:

משנה ברורה

(כא) זה שולח לזה וכו' (ט)⁶⁰. ויוצא ידי חובתו (ט) אף-על-פי שהולך אחר-כך לסעד אצלו⁶¹: (כב) לשלח מנות ביום⁶². והוא הדין מתנות לאביונים, אם לא שקדם המצוה לשלוח מנות לאיש אחד ומתנות לשני אביונים ביום, אין נפקא-מנה במה שרוצה להוסיף עוד בלילה⁶³: (כג) או מוחל לו. ורצה לומר, שאומר הר"י קאלו התקבלתי⁶⁴: (כד) יצא. והפרי חדש חולק על זה, וכן החתם-סופר בסימן קצו מתמה על זה⁶⁵: (כה) ואשה חכמת לב או אביונים, וכתוב "ק"מנו וקבלו הנהדרים וגו'" וגם נשים בכלל וכתב המגן-אברהם: לא נאיתי נזהרין בזה, ואפשר דוקא באלמנה, אבל אשה שיש לה בעל, בעלה משלח בשבילה⁶⁶ לכמה אנשים⁶⁷, ומקל מקום יש להחמיר⁶⁸: (כו) ספק קדושים. שיאמר ושהו סבלונות שאחר הקדושים, וחשינון שמא קדשה כבר בפני עדים ואינם לפנינו⁶⁹: (כז) אין לחש. דנה (ל) הני במעות וליכא למחש לסבלונות, ואפילו אם נותן לאביון מאכל (לג) הוא הדין דרך דקנה⁶⁰ ואינו דרך סבלונות:

א (א) מתר בעשיית מלאכה. דאף-על-גב דכתיב "משתה ושמחה יום טוב", (ב) מקל מקום לא קבלי עליהם לעשותו יום טוב⁴, אכן אחד זה נהגו מעצמן באיזה מקומות שלא לעשות²: (ב) אין עושין³. ועל-ידי עב"מ (ג) שרי⁴: (ג) בכל מקום שלא לעשות. ופרקמטא (ג) מתר, ששמחה היא לו⁶¹: (ד) סימן ברכה⁸. בגון אם זורע אינה דבר אינו עושה⁷. אבל הרא"ם פתב שאינו מרויח⁹, אבל אינו מפסיד גם כן [מ"א]:

שער הציון

(ט) פרי חדש. ולא העסקמי דברי הט"ז דלדידה רש"י מחמיר באופן זה המבאר בשלחן-ערוך, כי לעצמת דעתו אין להחמיר אחרי דהרמב"ם מעתיק פן להלכה, וכן הר"ן ושג"ה י"ה ל"גט בשם רבנו גרשון והשלחן-ערוך העתיק פן: (ל) עין בשערי-תשובה בשם שבות"עקב: (לג) מגן-אברהם: (לז) משערי-תשובה, עין שם: (ה) גמרא: (ז) מגן-אברהם וש"א. והוא הדין בשאין לו מה לאכל שרי לעשות מלאכה ולהפרי בניו חברו בשקר, דכל זה שמחה הוא (ט) [פמ"ג]: (א) ט"ז וש"א. עוד פתב הפרימגדים, דכל דבר שיהיה בו הפסד שרי, דכל דבר-שמחה מתר בפורים⁷:

הַלְבוּת מְגִילָה סִימָן תְּרַצָּה תְּרַצוּ

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק נא]

זֶה שֹׁלֵחַ לְזֶה וְזֶה לְזֶה⁶⁰, אֶחָד־רֶפֶךְ לְעֶד אֶצְלוֹ⁶¹.

50) ומכך שכתב השו"ע ז"אם אין לו, דייק הכף החיים (ס"ק מט) שמי שיש לו אפשרות לתת משלוח מנות בלי חליפין, צריך ליתנו במתנה גמורה בלי חליפין.

ובחורי ישיבה שאין להם במה לקיים מצות משלוח מנות, דעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיהו פורים פ"א אות טו-טז) שיכולים להחליף זה עם זה את המנות שהם מקבלים בישיבה, אף על פי שהמנות אינן שייכות להם, ואין להם בהן אלא היתר אכילה בלבד. וכן מבואר בשפת אמת (מגילה ז, ב ד"ה אביי). ודעת הגרי"ש אלישיב (שם) שהוא הדין שבחור ישיבה יכול ליתן לתם אחר (שאינו מהישיבה) את המנה שהוא מקבל בישיבה (נראה בשפת אמת שם).

51) ואם התנה עמו בפירוש שהוא נותן לו 'משלוח מנות' בתנאי שיחזיר לו משלוח מנות, כתב השפת אמת (שם) שצ"ע אם יצא ידי חובה. ודעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה פורים פי"ט דבר הלבד אות יג) שמסתבר שלא יצא ידי חובה, כיון שזה סחורה ולא משלוח מנות, וכעין זה משמע בט"ז (ס"ק ה), הובא בשע"צ ס"ק כט, וראה ארחות רבנו ח"ג עמ' נג, מעשה מהחזו"א.

ומי שמומין את חבירו לסעוד אצלו, האם יצא בזה ידי חובת 'משלוח מנות', כתב הלחם משנה (פ"ה מהל' מגילה ה"ו) בדעת רש"י שיצא ידי חובה, וכן כתב הדרכי משה (אות ז), וכן כתב הלבושי שרד (ס"ק י, בדעת ה"ו). וראה בב"י שהקשה מדוע יצא ידי חובה, והרי אין בזה שילוח (וראה בשלמי תודה (פורים סי' כח עמ' רפג). שאין זה קשור לנדון במשנ"ב לעיל (ס"ק יח) האם צריך שליחות ב'משלוח מנות'?, וכתב הכף החיים (ס"ק מב) שהמומין את חבירו לסעוד אצלו, ורוצה לצאת בזה ידי חובת משלוח מנות, יתפוס שני מאכלים בידו, ויאמר לו הרי לך שתי מנות אלו במצות 'משלוח מנות'.

[משנב ס"ק נב]

לְשַׁלַּח מְנוֹת בַּיּוֹם⁶² וכו', בְּמָה שְׂרוּצָה לְהוֹסִיף עוֹד בְּלִילָה⁶³.

52) ומי ששלח 'משלוח מנות' לחבירו קודם פורים, והמשלוח הגיע לידו בפורים, כתב הבאר היטב (ס"ק ז) בשם היר אהרן שהדעת נוטה שיצא ידי חובתו, וכן כתב הדעת תורה בשם שו"ת מהר"י אסאד, וכן דעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיהו פורים פ"א אות לא).

מאידך, הערוך השלחן (סי"ז) כתב שלא יצא ידי חובה, כיון שהמצוה היא לשלוח בפורים. ועוד, שעיקר הטעם של 'משלוח מנות' הוא משום שמחה, וכשהמשלוח מנות מגיע בפורים אין לשלוח שמחה. והבן איש חי (תורה לשמה סי' קפח) כתב, שזה תלוי בטעמים של מצות 'משלוח מנות' [נראה בשו"ת חתם סופר (אורח סי' קצו)]. שאם הטעם הוא משום ריבוי אהבה וריעות, צריך שמעשה השילוח שמורה על כך יעשה בפורים, אבל אם הטעם הוא כדי שתהיה למקבל סעודת פורים, די בכך שהגיע לידו משלוח המנות בפורים [נראה ביה"ל לעיל (סי' תרצד ס"א ד"ה לשני) ומה שכתבנו שם].

אכן, מי שמינה קודם פורים שליח שישלח בשבילו 'משלוח מנות' בפורים, כתב הערוך השלחן (ס"ז) שיצא ידי חובתו, משום שישלוחו של אדם כמותו.

ובן י"ד ששלח לבן ט"ו והגיע לידו ב"ד ואכלו בט"ו, כתב הא"א (סי' תרצד ס"א בגליון שו"ע) שיצא השולח ידי חובתו, כיון ששמחת המקבל היתה בזמן שאצלו פורים, די בכך. מאידך,

בחידושי רבנו מאיר שמחה (ח"א ליקוטים מגילה ד, ב ד"ה ועוד) כתב שאין יוצאים ידי חובת משלוח מנות אלא בן י"ד לבן י"ד או בן ט"ו לבן ט"ו, וכן דעת החזו"א (תורת המועדים ס"ק כ אות ה). וכן בן י"ד ששלח לבן ט"ו ולא הגיע לידו אלא בט"ו, כתב בחידושי רבנו מאיר שמחה (שם ד"ה נראה) שלא יצא ידי חובתו. ודעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיהו אות ל) שלכתחילה צריך בן י"ד ליתן לבן י"ד, ובן ט"ו לבן ט"ו, אבל בדיעבד יצא ידי חובה בכל האופנים הנ"ל.

ומי ששלח בפורים אבל המשלוח הגיע לחבירו לאחר פורים, כתב הדעת תורה בשם שו"ת מהר"י אסאד, שפשוט שלא יצא ידי חובה, אלא אם כן זיכה בפורים את 'משלוח המנות' למקבל.

ומי ששלחו לו משלוח מנות וקבלוהו בני ביתו עבורו, אלא שהוא לא היה בביתו, כתב הערוך השלחן (ס"ז) שלא יצא השולח ידי חובתו, כיון שצריך שמשלוח המנות יגיע ליד המקבל, או שעל כל פנים ידע המקבל בפורים שקיבל את 'משלוח המנות'.

53) מלשון המשנ"ב שכתב 'אם לא שקיים המצוה' וכו', משמע שמה שכתב שיכול להוסיף וליתן 'משלוח מנות' ו'מתנות לאביונים' בלילה, כונתו לליל ט"ו. והקשה הגרי" קמינצקי (אמת ליעקב) שהרי הרמ"א שכתב שיש לשלוח מנות ביום ולא בלילה, כונתו שלא בליל י"ד [נראה במשנ"ב לעיל (ס"ק ב)], וכתב הגרי" קמינצקי שיש טעות סופר במשנ"ב ובמקום 'אם לא שקיים' צריך לומר 'אם לא שקיים'; דהיינו שתמיד לקיים ביום.

[משנב ס"ק נג]

רוּצָה לומר, שְׂאוּמֵר הַרְבֵּי קָאָלוּ הַתְּקַבְּלֵת⁶⁴.

54) ואם השליח איבדו קודם שהגיעו לידו המקבל, כתב הערוך השלחן (ס"ז) שלא יצא ידי חובה [נראה בשערי תשובה (ס"ק ד)].

[משנב ס"ק נד]

וְכֵן הַתְּתֵם־סוּפֵר בְּסִימָן קָצוּ מִתְּמָה עַל זֶה⁶⁵.

55) שתמה שהרי זה תלוי בטעמים של מצות 'משלוח מנות', שאם הטעם משום צרכי הסעודה, לא מועילה מחילה [ואפילו למי שיש לו צרכי סעודה בלי זה], ואם הטעם משום ריבוי אהבה וריעות, אם כן כיון ששלח והראה חיבתו, יצא ידי חובה, ומנ"י לרמ"א להכריע בזה [וראה בלבוש (ס"ד) שמשמע שגם לטעם של צרכי סעודה יוצאים ידי חובה במחילה].

[משנב ס"ק נה]

בְּעֵלָה מְשַׁלַּח בְּשִׁבְלָה⁶⁶ לְכַמָּה אֲנָשִׁים⁶⁷, וּמְקַל מְקוֹם יֵשׁ לְהַתְּמִיר⁶⁸.

56) והוא הדין בניו ובנותיו הגדולים הסמוכים על שולחנו, דעת הגרי" קרליץ (שלמי תודה פורים סי' כח עמ' רפט) שיוצאים מעיקר הדין במה שאביהם שולח בשבילם, שאין הטעם שאשתו יוצאת במה שהוא משלח בשבילה משום שאשתו כגופו. אלא שהם צריכים להחמיר לשלוח, וכמו באשתו [נראה בא"א (בוטשאטש) כאן ס"א].

57) ואף שכתב הרמ"א שאין לאשה לשלוח מנות לאיש, דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות ביתה סי' כד הע' נוה) שכששולחים 'משלוח מנות' ממשפחה למשפחה אין לחשוש, וכן דעת הגרי"ש אלישיב (בלילה ההוא עמ' 18, תורת המועדים סי' תרצו ס"ק יב אות ב) שכששולחים משלוח מנות למשפחה, אין צריך להקפיד לשלוח מאיש לאיש או מאשה לאשה.

58) ומה שכתב יש להחמיר, ביאר הכף החיים (ס"ק נו) שהאשה **המשך במילואים עמוד 137**

מילואים הלכות מַגְלָה סִימָן תרצה המשך מעמוד קודם

חובת 'משלוח מנות' [וראה באר היטב ס"ק ז].

[ביה"ל ד"ה א]

דָּגָם הָעֵינִי בְּקִלְלַי אִישׁ לְרַעְהוּ⁴⁹.

49) השולח לקטן, כתב הערוך השלחן (סי"ח) שנראה שיצא ידי חובתו, כי גם קטן הוא בכלל 'רעהו', וכן דעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים ס"ק ה). מאידך, הכף החיים (סי' תרצד ס"ק יב) כתב שקטן אינו בכלל 'רעהו', ואין יוצאים ידי חובה במשלוח מנות לקטן, והא"א (בוטשאטש) הסתפק בזה.

אכן, קטן השולח לחבירו קטן, וכן נער שנעשה בר מצוה השולח לחבירו קטן, דעת הגר"ש אלישיב (יבקשו מפיהו פורים עמ' נא) שיצא ידי חובתו.

השולח לרבו, כתב בשו"ת מהר"י אסאד (ח"א סי' רד) שאף רבו נקרא 'רעהו' ויצא ידי חובתו, וכן אב השולח לבנו, כתב השפת אמת (מגילה ז, ב ד"ה רבה) שמוכח בגמרא שם שהוא בכלל 'רעהו', אלא שראוי שתחילה ישלח האב לבן ויחשיבנו על ידי זה ל'רעהו', ולאחר מכן ישלח הבן לאב. אכן, כתב הא"א (בוטשאטש), שאב השולח מנות לבנו גדול הסמוך על שולחנו מחמת תנאי החנות, צריך לשלוח לו דברי מותרות שאינם בכלל חיוב המזונות המוטל עליו מכח תנאי החתנות כנהוג.

השולח מנות למי שהוא שונא, דעת הגר"ש אלישיב (הליכות הנהגות פורים) שאף שיש שפקפקו אם אפשר לצאת ידי חובת 'משלוח מנות' לשונאו שהרי אינו 'רעהו' [ראה בארחות חיים (ספינקא) כאן בשם שו"ת מור ואהלות שלא יצא ידי חובה], מימ למעשה יצא ידי חובה, וכן דעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים ס"ק ד אות ב) [וראה שלמי תורה (פורים סי' סז) שתלה זאת בשני הטעמים של 'משלוח מנות'].

ולענין האם אדם רשע הוא בכלל 'רעהו', כתב בשו"ת מהר"י אסאד (שם) שרשע אינו בכלל 'רעהו', ומה שכתב הפמ"ג (א"א ס"ק יא) שעבד כנעני הוא בכלל 'רעהו', מדובר שהוא מחוץ בכשרות, אבל סתם עבדים הם פוחזים וריקים ועוד יותר גרועים מהם, ואינם בכלל 'רעהו' [וראה במנחת חינוך (מצוה רמג אות א)]. דעת הגר"ש אלישיב (יבקשו מפיהו פורים פ"א אות לה) שמומר לתיאבון הריהו בכלל 'רעהו' [צריך ליהדר שלא להכשילו לאכול בלא ברכו]. אבל מומר להכעיס אינו בכלל 'רעהו' [וראה במשנ"ב לעיל (סי' לו ס"ק ו)].

הגר"י קרליץ (חוט שני שביעית עמ' רחצ). אכן, אם הוא מרגיש שחובה עליו להחזיר, וכן נתינת משלוח מנות למלמד של ילדו, צ"ע אם מותר בפירות שביעית [וראה שו"ת מנחת יצחק (חי' סי' נז)].

[משנ"ב ס"ק כ]

דִּמְצָנָה לְחֶלֶק⁴⁵, מָה שְּׂאֵין בֶּן בְּעֶשְׂרִי⁴⁶.

45) ובטעם הדבר כתב הבי"ח (ד"ה וצריך), כי מי שיש לו מאה זהובים ליתן לעניים, שכרו גדול יותר כשמחלקם למאה עניים משיחלקם לעני אחד או שניים, שכשמחלקם למאה עניים החיה מאה נפשות [וראה בפירוש המשניות לרמב"ם (אבות פ"ג מ"ט)].

46) ובטעם הדבר שתיקנו לשלוח גם לעשיר, כתב הכף החיים (ס"ק לח) שהוא כדי להרבות אהבה בישראל, שעל ידי ששולחים זה לזה תהיה אהבה ביניהם [וראה בשו"ת חתם סופר (אר"ח סי' קצו) שהביא שני טעמים למצות משלוח מנות].

[ביה"ל ד"ה חיב]

דָּאָם שׁוֹלַח לְעֶשְׂרִי⁴⁷ דְּכָר פְּחֻתָא⁴⁸.

47) אכן, השו"י חמד (ח"ט מערכת פורים סי' ח) הקשה שמדברי הירושלמי (מגילה פ"א הל"ד) ומדברי הרשב"א (מגילה ז, ב) אין להוכיח אלא שעשיר ששלח לעני דבר שאינו חשוב לפי ערכו של העשיר הנותן לא יצא ידי חובתו, אף אם זה חשוב לפי העני של העני המקבל, אבל לא להיפך, שאם הנותן שולח לפי השגת ידו, יתכן שיוצא ידי חובה אף על פי שאינו נחשב לפי מעלת המקבל. וסיים השו"י חמד שם, שיתכן שהחיי אדם למד כן מסברא שיש לשלוח מנה החשובה גם לפי ערכו של המקבל, כדי שיהנה מזה [וראה שם שנוחק בדברי החיי אדם].

48) ושיעור המנה בתם אדם, כתב הערוך השלחן (סט"ו) שאין די בכזית מאכל או רביעית משקה, אלא צריך מנה יפה שראוי להתכבד בה, ומי ששלח חתיכות קטנות לא יצא ידי חובתו, וכן כתב הא"א (בוטשאטש, סי' ד"ה שתי מנות וראה שם ד"ה בהשעור). דעת הגר"ש אלישיב (יבקשו מפיהו פורים עמ' כד-כח) שצריך על כל פנים לתת מנה שמקובלת אצל בני אדם כחשובה. ומבואר בפמ"ג (משב"ז ס"ק ד) שהחשיבות תלויה לפי המקום והזמן.

ולפי זה, השולח דג או פת שטחו אותם בביצה, כתב הערוך השלחן (ס"ו) שאין זה נחשב לשתי מנות, כיון שהביצה אינה דבר חשוב, מאידך, הכף החיים (ס"ק מד) כתב שפשוט שבאופן הנ"ל יוצא ידי

הלכות מַגְלָה סִימָן תרצה המשך מעמוד קסב

צריך להיות של הנותן, ודי בכך שיש לה רשות לקחת קצת מהבית [והוא הדין בנים הסמוכים על שולחן אביהם, די ברשות שנותן להם אביהם, וראה בשפת אמת מגילה ז, ב ד"ה אביין].

ואדם שרוצה לשלוח מנות בשביל אדם אחר, דעת הגר"מ פיינשטיין (מתעדי ישרוק ח"ב הע' 226) שאינו צריך להקנות לו את המנות, אבל צריך להודיעו ששולח בשבילו. ואם לא הודיעו, דעת הגר"ש אויערבך (פסקי שמועות פורים עמ' קסד) שאף אם הודיע השולח למקבל שפלוגי שלח בשבילו, אינו יוצא ידי חובתו בכך.

[משנ"ב ס"ק ט]

וְתִשְׁיָן שְׂמָא קְדֻשָּׁה כְּכָר בְּפָנֵי עֲדִים וְאִינִם לְפָנֵינוּ⁵⁹.

59) וטעם נוסף כתב הערוך השלחן (סי"ח), שאין זה נאה שיהיה קרוב

צריכה לבקש מבעלה שימחול לה על המנות כדי שהן יהיו שלה, ולאחר מכן תשלח.

מאידך, דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה פורים פ"ט דבר הלכה אות כז, הליכות ביתה סי' כד הע' נה) שאין כוונת המשנ"ב במה שכתב יש להחמיר' שהבעל צריך להקנות את המאכלים לאשה היא צריכה לשלוחם בעצמה, שהרי לא צריך במשלוח מנות שהמנות יהיו שייכות למשלח, שהרי לא כתוב 'לכם', אלא כוונתו שהבעל צריך לשלוח בשבילה ולהודיע לה שהוא שולח בשבילה, וכן להודיע למקבלי המנות שזון ממנה. ודעת הגר"ש אלישיב (יבקשו מפיהו פורים פ"א אות כ ו-כח) שאם בעלה משלח בשבילה, צריכה האשה לעשות בה קנין ולזכות בה, אבל אם האשה שולחת בעצמה, אין האשה צריכה לקנות את משלוח המנות, כיון שמשלוח המנות לא

מילואים

הַלְבוּת מְגִלָּה סִימָן תְּרִיצָה תְּרִצוּ

המשך מעמוד קודם

שם (ס"ק מו) שאסור, כיון שיש בזה פירסום רב [וראה בשעה"צ שם ס"ק ג], וכן כתב השערי תשובה (כאן ס"ק א) לענין עשיית מלאכה בפורים, ונשאר בצי"ע. ואם הנכרי בונה בקבלנות, כתב הדעת תורה (ס"א) בשם הזכור לאברהם, שמוטר.

[שעה"צ ס"ק ב]

דָּקָל זֶה שְׂמֻחָה הוּא (61).

(5) אכן, גם בערב פסח אחר חצות, כתב במשנ"ב לעיל (סי' תסח ס"ק ו) שמי שאין לו מה לאכול מותר בעשיית מלאכה בשכר.

[משנ"ב ס"ק ג]

וּפְרָקְמָטִיָּא מְטָר, שְׂשֻׁמְתָּה הִיא (61).

(6) ומי"מ כתב הערוך השלחן (ס"ב) שהשם ארחותיו ימעט בשיבת החנות, ויש יראי ה' שאין פותחים החנויות בפורים, אבל בתשעה באב עד חצות, במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה, מבואר בשו"ע לעיל (סי' תקנד ס"ב) שאסור לעשות פרקמטיא [ומשום שאין היתר של שמחה כמו בפורים].

[שעה"צ ס"ק ג]

דָּקָל דְּבִרְשִׁמְתָּה מְטָר בְּפוּרִים (7).

(7) אכן, גם בערב פסח אחר חצות, כתב במשנ"ב לעיל (סי' תסח ס"ק ז) שמוטר לעשות ד' דבר האבד' כמו בחול המועד, וכן כתב בהגהות מהר"א אזולאי (על הלבוש, כאן ס"ק א) בשם הגאונים [וראה שו"ע לעיל (סי' תקנד ס"ג) ובמשנ"ב שם (ס"ק מח)].

[משנ"ב ס"ק ד]

סִימָן בְּרִכָּה (8) וְכו', שְׂאִינוּ מְרִינִיחָה (9).

(8) ולענין מי שעושה מלאכה בתשעה באב, שאינו רואה סימן ברכה, כתב לעיל (סי' תקנד ס"ק מט) שהוא אף במקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב, ואפילו לאחר חצות [וראה שם פרטי דינים ובמג"א כאן ס"ק ב].

(9) ולענין מי שעושה מלאכה בערב שבת מן המנחה ולמעלה, שמבואר בשו"ע לעיל (סי' רנא ס"א) שאינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה, כתב במשנ"ב שם (ס"ק ב) שאף אם יריח מאותה מלאכה, מ"מ יספיד במקום אחר. ולענין מי שעושה מלאכה בתשעה באב, כתב לעיל (סי' תקנד ס"ק ג) שאם הריח מעות מאותה מלאכה, אינו רואה בהן סימן ברכה [וראה מה שכתבנו לעיל (סי' שו ס"ק ג)].

[ביה"ל ד"ה אין]

אָבֵל בְּלִילָה עַד הַנֶּזֶק שְׂרִי לְעִשְׂוֹת (10) וְכו', מְקַמֵּיר בְּנֵה (11).

(10) ובטעם הדבר כתב (משנ"ב ס"ק א), שדין איסור מלאכה בפורים הוא כדיון האיסור בערב פסח במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה, וכמו שבערב פסח אסור רק מהנץ החמה כמבואר במשנ"ב לעיל (סי' תסח ס"ק יא), כל שכן שאיסור עשיית מלאכה בפורים אסור רק מהנץ החמה. והשפת אמת (מגילה ה, ב ד"ה ורבי) ביאר, שכיון שדין משתה ושמחה לא נהגו אלא ביום, שהרי כתוב (אסתר ט כב) 'ימי משתה ושמחה' וכמבואר בשו"ע לעיל (סי' תרצה ס"א), הוא הדין איסור עשיית מלאכה אינו נהגו אלא ביום [שהרי כולם נאמרו יחד בפסוק 'משתה ושמחה ויום טוב']. וכן כתב המשך חכמה על מגילת אסתר (ט יט ד"ה דע). ובטעם הדבר שהספר ותענית אסור לכל הדעות אף בלילה, ראה בספר מקראי קודש (פורים סי' מז הע' 2), וכתב שם (סי' מח הע' 1) שלדעת הפמ"ג, מותר לעשות מלאכה בליל פורים, ואפילו במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בלילה [וראה שם בטעם הדבר].

(11) ובטעם הדבר, ביאר בשו"ע חתם סופר (שם) על פי הטורי אבן מגילה ז, ב ד"ה סעדת) שכתב שכמו שלענין הספר ותענית האיסור

דעת בין איש לאשה [ראה שערי תשובה ס"ק ד].

ובעל הנעשה שלח של אשתו לתת משלוח מנות לחברתה, דעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיהו פורים פ"א אות לו) שמוטר הדבר, כיון שאין הוא השולח אלא אשתו. וכן חתן השולח לכלתו, דעתו (שם אות לח) שמוטר, אם כך הוא המנהג. אכן, עדיף שאמו תמסור לה את משלוח המנות.

[משנ"ב ס"ק כז]

הוּא דְּרָךְ צְדָקָה (60).

(60) ואף לטעם שאסור במשלוח מנות משום קירוב דעת בין איש לאשה כרלעיל, כתב הערוך השלחן (ס"ח) שכיון שהוא בדרך צדקה אין בזה משום קירוב הדעת.

[ביה"ל ד"ה אין]

וְעֵץ בְּפִרְיֵי־מְגִדִים שְׂפָפֶקֶק בְּנֵה (61).

(61) ולענין קריאת המגילה ושמחה ומתנות לאביונים בעיר שהיא ספק מוקפת חומה מימות יהושע בן נון, ראה בשו"ע לעיל (סי' תרפח ס"ד) ובמשנ"ב שם (ס"ק ו).

סִימָן תְּרִצוּ

דִּינֵי הַסֵּפֶד וְתַעֲנִית וְעִשְׂיַת מְלָאכָה בְּפוּרִים

[משנ"ב ס"ק א]

לְעִשְׂוֹת יוֹם־טוֹב (1) וְכו', בְּאִינָה מְקוֹמוֹת שְׂלָא לְעִשְׂוֹת (2).

(1) ובטעם הדבר שלא קיבלו עליהם לעשותו יום טוב, ראה במגילת סתרים (להרי" מליסא, אסתר ט ט).

(2) ולענין איסור עשיית מלאכה בערב פסח מהנץ החמה, במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה, כתב לעיל (סי' תסח ס"ק יא) שאפילו בניהם אחרים עד סוף כל הדורות אינם רשאים לעשות מלאכה משום "אל תטוש תורת אמן", ואפילו התרה אינה מועילה בזה.

[משנ"ב ס"ק ב]

אֵין עוֹשִׂין (3), וְעַל־יְדֵי עֲבוּם (4).

(3) וגדר המלאכה שאסור לעשות בפורים, דעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים ס"ק א) שהוא כמו בחול המועד, ואסור לכבס אם לא לצורך פורים, כדלהלן ברמ"א [וראה שעה"צ (ס"ק ב)].

ואם חל פורים בערב שבת ורצה ליטול ציפורניו, כתב בשו"ע דברי מלביאל (ח"ה סי' רלו) שמוטר ליטלן, שהרי נטילת ציפורניים בערב שבת היא מצוה, וכל מלאכת מצוה מותרת בפורים, כדלהלן ברמ"א. אבל כשחל פורים בחול, כתב שם, שאסור ליטול ציפורניים, אלא אם כן הציפורניים גדולות ויש לכלוך תחתיהן, ויש לחוש לחציצה בנטילת ידיים לטעמה, או שמאס לו לאכול כך, שמוטר. כיון שזה לצורך פורים. וכן להסתפר בפורים שחל בערב שבת, כתב הכף החיים (ס"ק יא) שיש מותרים להסתפר לכבוד שבת, והבן איש חי אוסר. ומי שצריך להסתפר לכבוד פורים, דעת הגרי"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פמ"ח אות ד) שמוטר לו להסתפר בפורים [וראה בשו"ע לעיל (סי' תסח ס"א-ב) ובמשנ"ב שם].

(4) ובטעם הדבר שהותר על ידי נכרי, כתב לעיל (סי' תסח ס"ק ה) לענין עשיית מלאכה בערב פסח מחצות היום שהוא כיום טוב, שנהגו להתיר עשיית מלאכה על ידי נכרי, כיון שלא החמירו באמירה לנכרי כמו בחול המועד ויום טוב. ובטעם ההיתר לעשות מלאכה בתשעה באב על ידי נכרי, במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה, כתב בביה"ל לעיל (סי' תקנד ס"ב ד"ה על ידי) כיון שאין בכך היסח הדעת מהאבלות. אכן, לבנות בנין בתשעה באב על ידי נכרי, כתב במשנ"ב